

Z knihovničky Josefa Rozpadlíka

Sešit sestavený z tématicky seříděných příspěvků od uživatele Josefa, publikovaných na diskusních fórech s prepperskou a survivalovou tematikou.

Motto: V komplikovaných situacích nejspolehlivěji fungují ty nejprimitivnější technologie.

Petrolejové lampy

knotové

Stručný obsah:

1. popis lampy skleněné i plechové „větruvzdorné“
2. kompletnost lampy a správné seřízení plamene
3. svítivost, spotřeba a výdrž na jedno naplnění
4. jakou lampu si koupit pro svícení při krizových scénářích

Upozornění:

Texty uvedené v tomto souboru nejsou návodem ve smyslu občanského zákoníku, i když by to tak (podle některých slovních obrátů a formulací, použitých pro názornější pochopení tématu) mohlo vypadat. Zde uvedené texty jsou pouze soupisem poznatků, vlastních měření, pokusů a soukromých názorů autora na danou problematiku. Názorů, které dává autor ostatním uživatelům na zvážení, k přemýšlení či inspiraci. Každý, kdo se případně bude pokoušet vyrobit či sestavit, upravit nebo provozovat zařízení, o kterém se zde píše nebo bude do takového zařízení jakkoli zasahovat, činí tak plně na vlastní riziko a musí si být vědom, že tím dobrovolně a vědomě podstupuje i riziko neúspěchu, finanční ztráty, úrazu či jiné újmy a autor za jeho konání nenese žádnou odpovědnost. Současně upozorňuje na to, že (vzhledem ke stále probíhajícím změnám a vývoji) není zaručena shoda obsahu článku s aktuálními platnými normami ČSN a EN i souvisejícími vyhláškami, je věcí každého si toto zajistit, pokud to platná legislativa po provozovateli vyžaduje. Při svém konání jste povinni dodržovat zákony České republiky, protipožární a bezpečnostní vyhlášky. Vždy a za všech situací používejte zdravý selský rozum.

Informace a obsah je poplatný době vzniku díla. Poznátky i názory se však postupem času mohou vlivem vnějších okolností vyvíjet a měnit. Každý na to má právo. Je proto docela možné, že v okamžiku, kdy tento text čtete, by některé věci autor napsal už úplně jinak. Buďte proto prosím k obsahu tohoto sešitu shovívaví a odpusťte tu a onde nějakou tu chybu nebo nepřesnost...

Obrázky na titulní straně:

влево skleněná lampa typ Eagle od firmy Mars Svratka s odklopným hořákem.
vpravo plechová „větruvzdorná“ lampa střední velikosti - vojenské provedení.

Neprodejná tiskovina, pouze pro osobní potřebu a studijní účely.

Mezi neelektrické zdroje světla, které se hodí pro osvětlení v krizových situacích, patří také petrolejová lampa. Je to prostředek, kterým téměř sto let svítili naši předkové. Zařízení, které během těchto let prošlo mnohonásobným technickým vývojem, narazilo na své limity, vyvarovalo se slepých cest, až nakonec došlo k několika osvědčeným typům tak, jak je známe dnes.

Petrolejová lampa skleněná

Nejčastěji vyskytující se lampa má v dolní části skleněnou nádržku. Na ní je na hrubý závit našroubovaná plechová hořáková část s knotem a do hořákové části je volně nasazený vysoký a štíhlý skleněný cylindr. Nádržka je po obvodě sevřena pružným úchytem, za který lze lampu zavěsit na zeď. Na tomto držáku je nasunuta kruhová obruba s vloženým obyčejným skleněným zrcadlem nebo mírně prohnutá leštěná kovová odrazná deska (tzv. lampa „patentní“).

Právě tento typ lamp si schraňuje mnoho lidí ve spížích, komorách a po půdách pro případ blackoutu. Taková lampa je esteticky hezká a vydává silné světlo (neobsahuje části, které by plamen stínily). Ale skleněná nádržka a cylindr jsou nechráněné součásti. Poslouží na chatě nebo na chalupě, případně v bytě na stole, kde skutečně prvotřídně odvede svou práci (zejména lampa se speciálním hořákem Eagle). Do krizové situace, když pořizujete jen jednu lampu a budete ji tedy zákonitě často přenášet, si však celoskleněnou lampu prosím raději nepořizujte.

Je to „dáma“ mezi lampami - příliš snadno rozbitná a příliš choulostivá na průvan. Při každém zapálení musíte sundat skleněný cylindr (potmě po hmatu) a poté ho opět nasazovat. Při manipulaci se může lampa převrátit, rozbít a hořlavina vylít. Rázem tak budete mít další vážný problém, často mnohem akutnější než ten původní. Také spaliny vystupující ze štíhlého cylindru mají velmi vysokou teplotu a i ve výši 50 cm nad ústím cylindru dokáží po čase zapálit papír nebo i dřevěný strop.

Nejběžnější provedení – nástěnná skleněná petrolejová lampa:

Na takovou lampu musíte dávat vždy bedlivý pozor. K přenášení nebo svícení venku za větru se nehodí už vůbec. Když vám zhasne, bude cylindr natolik horký, že ho nedokážete sundat a lampu znovu zapálit, dokud nevychladne. Do krizové situace potřebujete něco jiného, odolnějšího...

Petrolejobvé lampy skleněné (Mars Svratka)									
lampa			hořák		cylindr			knot	
typové číslo	název	celková výška (mm)	velikost	objednací číslo	výška (mm)	spodní vnější průměr (mm)	objednací číslo	průměr (mm)	šířka (mm)
409	Luna	143	Luna	0541	70	30	0564	4,5	-
0061, 0064	5"	300	13/5"	0509	200	38	0565	-	12
0062, 0065	8"	320	17/8"	0511	220	42	0566	-	16
0063, 0066	11"	353	23/11"	0513	250	50	0567	-	22
0068, 0069	Eagle	315	Eagle	0517	210	75	0581	-	22
									objem (litr.)
									0,06
									0,2
									0,34
									0,43
									0,43

Petrolejová lampa plechová „větruvzdorná“:

Z knotových petrolejových lamp jsou jako záložní zdroj světla v krizových situacích použitelné prakticky pouze plechové typy. Typickými představiteli jsou Meva-864 a Meva-865. Zcela oprávněně je ještě donedávna používali silničáři k osvětlení výkopů a také armáda. Menší lampa Meva-864 je podle mých praktických zkušeností odolnější než její větší sestra Meva-865. Obě mají nádrž na 0,32 litru petroleje. Menší Meva-864 vydrží na jedno naplnění svítit průměrně 22 hodin, větší Meva-865 svítí o trochu jasněji, ale vydrží v průměru jen 18 hodin. Záleží samozřejmě vždy na seřízení výšky plamene, kterou se doporučuje udržovat v rozmezí od 15 do 35mm. Jedna plechovka petroleje o objemu 0,7 litru představuje průměrnou „zásobu světla“ na 40 hodin. Spaliny nad komínkem nedosahují příliš vysoké teploty, takže lampu můžete bez obav zavěsit i pod dřevěný strop, či na trám. Lampa je dostatečně stabilní, dobře stojí i na šikmé ploše. Může svítit ve slabším větru i v dešti. Její zapálení zvládnete i jednou rukou - stačí páčkou nadzdvihnout cylindr. Cylindry jsou běžně k dostání (nezřídka se používají i jako ochranné sklo svíček na hřbitově). Malá lampa Meva-864 má knot široký 12mm, větší lampa Meva-865 knot 16mm. Pokud nebudete mít knot příliš vysunutý, aby se vám petrolej zbytečně nevypařoval, můžete mít tuto lampu (nejlépe přikrytou mikroténovým sáčkem, aby nebyla zaprášená) i s krabičkou zápalek, nachystanou v pohotovosti celý rok a kdykoli bude připravená ihned posloužit.

Cena takové lampy bývala poměrně lidová (180,-Kč). Dnes už se nevyrábí. Protože zájem neopadl a poptávka převyšuje nabídku, vyběhly ceny zbylých originálů mnohonásobně výš (až 380,-Kč). Není divu, stará dobrá Meva byla „držák“. Spolehlivá, mechanicky dobře provedená, kde bylo všechno, jak má být - plamen široký, svítivost výborná, větrudolnost dobrá. Bohužel dnes je výroba prakticky všech plechových petrolejek přesunutá do Asie. Stačilo trošku „katovat kasty“ (pár úsporných opatření) na to, aby se dobře fungující výrobek změnil často na totální kšunt, použitelný nanejvýš na nevázané zahradní párty, ale určitě ne do krizové situace. Plech je tenký, kroutí se, díly na sobě nesedí. Drobné konstrukční detaily jsou okopírovány, ale jen vzhledově, což

dokládá, že výrobce vlastně nezná jejich pravou funkci. Ve výsledku je lampa (i přes zdánlivě úplně stejný vzhled s originálem), na samé hranici bezpečného používání.

Vzhled lampy Meva 864:

Že jede o originální výrobek firmy Meva se dříve dalo poznat podle vylisovaného znaku tří zkřížených hořících pochodní na víčku nádržky. Bohužel už se objevují a trhu s tímto znakem už i lampy asijské výroby (patrně prodaná značka či licence), ale kvalita už není ta, na kterou jsme byli u této značky zvyklí.

Funkce petrolejové lampy:

Popišme si podrobně, jak petrolejová lampa vlastně funguje a z čeho se skládá. Možná se mnoho lidí domnívá, že je to přeci jasné jako facta – prostě naleji, zapálím a hoří, tak proč o tom píší. Ale zkuste se tím prokousat, možná si v mém popisu povšimnete zdánlivě bezvýznamných detailů, majících však podstatný vliv na správnou funkci. *(Detailů, které právě zmíněným asijským výrobcům unikly.)*

Spodní část lampy tvoří **nádržka**. Ta se v lampářské terminologii nazývá bazenka (a to nikoliv od slova bazén, ale báze, tedy základna). V nádržce je nalitý petrolej. Do petroleje je namočený **plochý bavlněný knot**. Bavlněný proto, že musí jít o dobře nasákavý materiál, kterým by petrolej dobře vzlínal. Knot musí být pevně utkáno, aby se neprodřel v místech, kde do něj zabírá regulační kolečko, kterým se nastavuje výška knotu. Bavlna je současně materiál, který odolává vysokým teplotám. A když už je té teploty jaksi příliš moc, bezezbytku, bez škvaření a spékání se shoří. Přesně takové vlastnosti od knotu potřebujeme. Knot prochází do **hořákové části**. V ní je knot vedený plochou „*trubkou*“, která jej chrání před přístupem vzduchu a i částečně ochlazuje, aby plamen nemohl prohořet do nádržky. Tato „*trubka*“ musí být dostatečně těsná, aby se ke knotu nedostával vzduch, přesto natolik volná, aby se v ní mohl knot pohybovat. Šířka této „*trubky*“ udává potřebnou šířku knotu pro jednotlivou konkrétní lampu a od ní se ve výsledku odvíjí i maximální možná svítivost lampy. Z „*trubky*“ vyčnívá vzhůru jen ta část knotu, která bude hořet. Z ní se vlivem tepla odpařují petrolejové páry, které se mísí s okolním vzduchem a hoří.

Kousek nad koncem knotu je plamen nucen procházet **plechovým kloboučkem skrz obdélný otvor**. Tato součástka je velmi důležitá! Intenzivním prouděním vzduchu je ve štěrbině kloboučku plamen rozdmýcháván a rozprostřen do větší plochy. Rozdmýcháváním vzrůstá teplota plamene a červenavý odstín plamene se mění na jasně žlutou až bílou.

Funkce kloboučku:

Proč je vlastně snaha, aby byl plamen petrolejové lampy plochý? Musíte si uvědomit, že to, co v plameni svítí, jsou mikroskopické částice uhlíku (lidově řečeno „*hořící saze*“). Uhlík, jak známo z obyčejné tužky, je věc černá a neprůhledná. Když bude plamen tlustý, jako u svíčky nebo u zahradní louče, pak světlo, které vydávají částice uvnitř plamene, naráží na okolní uhlík a jen obtížně se dostává z plamene ven. Když se podaří

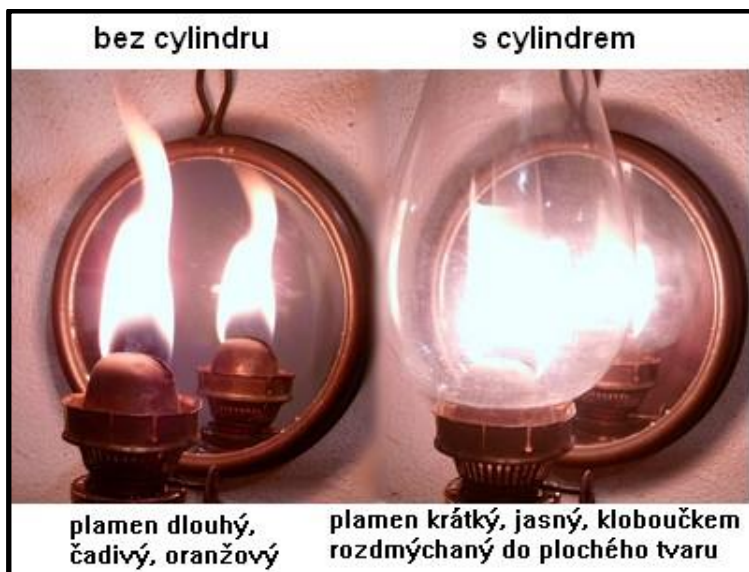
udělat plamen široký a plochý, pak při stejné spotřebě paliva obdržíme podstatně více světla. Současně bude mít k částicím uvnitř plamene lepší přístup vzduch, spalování bude kvalitnější a vznikne méně nežádoucích zplodin.

Správný tvar plamene:

Na hořákové části je nasazený **cyindr**. Většina lidí se domnívá, že je tu jen proto, aby ochránil plamen před sfouknutím. Ale to je jen půl pravdy. Cyindr je velmi důležitá část lampy - je to její motor. Cyindr je komín, prouděním teplých zplodin vytváří silný tah. Tahem vzniká podtlak v hořákové části. Podtlak se snaží ihned vyplnit nový čerstvý vzduch, který se postranními otvory nasává pod klobouček ke knotu, kde provádí ono výše zmíněné rozdmýchávání plamene do plochého tvaru.

Vliv cylindru:

Na co si dát při nákupu pozor:

Proč jsem tak sáhodlouze hovořil o funkci lampy? Mělo by vám to pomoci soustředit se na drobné detaily, až si budete nějakou lampu pořizovat. Zda v ní něco nechybí a zda je každá součástka vyrobená tak, aby plnila svůj úkol. Ono totiž bohužel během posledních deseti let se kvalita lamp propadla do té míry, že některé prodávané zboží vzhledově lampu jen připomíná, ale o její funkci se dá s úspěchem pochybovat. Teď už víte, že lampa musí být osazena tak širokým knotem, na jaký je stavěný hořák (bez ohledu na to, že prodejce šetřil a schválně vám do ní dal knot užší). Víte, že štěrbina v kloboučku nad knotem musí mít v celé délce stále stejnou šířku (a ne být uprostřed více rozevřená je proto, že výrobce neumí správný tvar vylišovat nebo má tupý lisovací nástroj). Víte, že cylindr (nebo celá zdvihací část) musí těsnit dole ke spodní kovové části, aby se tudy nedostával falešný vzduch. Cylindr nesmí být uštípnutý, ani s okrajem nerovně otaveným (když skláři už narychlo spěchali na

svačinu). Víte, že **všechny části lampy musejí na sebe dobře pasovat a těsnit**, protože uvnitř lampy je za provozu podtlak a že vzduch dovnitř smí proudit jen otvory a průduchy k tomu účelu určenými. Pokud objevíte na lampě některou z těchto vad, a víte, že ji nedokážete odstranit (přihnutím plechu aj.), nekupujte ji! Nestojí to za to, jsou to vyhozené peníze. Do krizové situace potřebuje spolehlivý výrobek !

Porovnání svítivosti:

(amatérské poměrové srovnávací měření)

Svíčka hrobová prodávaná v průhledném plastovém kalíšku,
vyjmutá z kalíšku = svítivost 3,5 lumenů.

Plechová petrolejka čínská, knot šířky 12mm = svítivost 20 lumenů.

(Pozor, výrobce někdy osazuje tuto lampu z úsporných důvodů knotem 10mm = jen 15 lumenů.)

Plechová petrolejka Meva, knot šířky 12mm = svítivost 39 lumenů.

Plechová petrolejka Meva, knot šířky 16mm = svítivost 50 lumenů.

Petrolejka celoskleněná, knot šířky 12mm = svítivost 40 lumenů.

Petrolejka celoskleněná, knot šířky 16mm = svítivost 73 lumenů.

Petrolejka tlaková holá, typ 500HK,

tlak v nádrži zhruba na střední hodnotě = svítivost 2400 lumenů.

Většině lidí však tyhle výsledky asi moc neřeknou a nebudou vědět, jak je v praxi použít. Ale když se údaj trochu přepočítají, daly by se vyjádřit slovně zhruba takto:

Pokud byste chtěli osvětit místnost stejně intenzivně, jako vám ji dnes osvítil obyčejná vláknová šedesátivattová žárovka, museli byste na svícnech zapálit nejméně 202 svíček nebo rozvěsit 18 středně velkých plechových petrolejek nebo zapálit 10 celoskleněných petrolejek se širokým knotem. To je nereálné. Nicméně **jedna středně velká plechová petrolejka nahradí 8 až 11 svíček**, a o tom se už uvažovat dá...

Pro osvětlení rozsáhlejších místností nebo venkovního prostoru není obyčejná knotová petrolejová lampa dostatečně výkonná. Jsou však v prodeji tzv. tlakové petrolejové lampy, které to (za cenu větší spotřeby paliva a o něco náročnější obsluhy) snadno zvládnou.

Palivo

Jako palivo můžete použít klasický petrolej nebo čirý lampový olej. Obě paliva jsou ropného původu a obě jsou dlouhodobě skladovatelná (na rozdíl od nafty s biosložkou). Petrolej má svůj specifický pach za studena i při hoření. Lampový olej při hoření páchne minimálně. To však může být svým způsobem zákeřné. Svítíte-li v místnosti, nikdy nezapomeňte větrat. Lampa spotřebovává vzduch za 7 až 10 dospělých lidí. Svítíte-li petrolejem, pak vás jeho intenzivní zápach snadno upozorní, že větráte nedostatečně. Svítíte-li lampovým olejem, budete mít pocit jen těžkého vydýchaného vzduchu. O to více musíte pamatovat na dobré větrání, když vás pach včas nevaruje. **Špatně seřízená čadící lampa produkuje velké množství zplodin obsahujících prudce jedovatý oxid uhelnatý a také rakovinotvorné látky. Nikdy nenechte lampu čadit!**

Nepoužívejte v lampě aromatizované lampové oleje. Jsou určeny pro zahradní louče a venkovní použití. Při svícení v místnosti je jejich vůně už příliš intenzivní. Aromatizovaným olejem jednou znečištěná lampa bohužel intenzivně páchne i po mnohonásobném vypláchnutí čistým lampovým olejem.

Zapálení lampy

Na první pohled by se zdálo, že zde není o čem hovořit - prostě škrtnete zápalkou a je to... Jenže tak jednoduché to není. Lampa, to je stejné jako kamna. Musí se pozvolna rozhořet. Když to neuděláte a studenou lampu nastavíte na velký plamen hned po zapálení, pak s postupným ohříváním se plamen ještě zvětší. Tím začne plamen postupně čadit a zakouří vám cylindr. Začouzení postupuje nenápadně, vaše oko se tomu přizpůsobí a jeho rozsah zjistíte většinou až druhý den na denním světle. Zakouřený cylindr snižuje výkon a zbytečně hazardujete petrolejem, kterého se vám v danou chvíli nemusí dostávat. Správné je lampu zapálit jen na poloviční plamen. Až po několika minutách plamen zvětšete (když už získá cylindr náležitý tah, hořák se ohřeje a knot vypařuje dostatek petrolejových par). Ale nanejvýš jen tak, aby měl jasný okraj, ostře končící kontury a nečadil.

Takto po ohřátí nastavený plamen se už dál většinou nezmění a zůstává o stejné velikosti po celou dobu provozu lampy.

Uhořívání knotu

Někteří uživatelé lamp si stěžují, že jim rychle uhořívá knot. Svítím lampami hodně často, ale tento problém nemám. Knot může uhořívát jen tehdy, když jej nechladí petrolej. Pokud je knot řádně petrolejem nasáklý, uhořívát už z principu nemůže. Pokud však nemáte dostatečně doplněnou nádržku, knot musí pracně táhnout petrolej do výšky, jeho konec se nadměrně zahřívá. Když pak petrolej v nádržce zcela dojde, knot vysaje ze dna poslední zbytky paliva. Plamen však i nadále hoří a stravuje poslední zbytky petroleje obsažené v knotu. Jakmile se všechn petrolej spotřebuje, je knot již prakticky suchý. V tom okamžiku se jeho konec rozžhaví, zuhelnatí a začne doutnat jako zápalná šňůra. Tím ho začne rychle ubývat. Odhoří až do trubky hořáku, kde se pro nedostatek vzduchu zadusí. Pokud pravidelně nádržku nedoléváte a několik nocí po sobě vám tímto způsobem petrolej v nádržce dojde, není divu, že máte nadměrnou spotřebu knotu a knot se vám zkrátí natolik, že už v nádržce nedosáhne do petroleje.

Další příčinou rychlého uhořívání knotu je nekvalitní palivo, které obsahuje neodpařitelné složky. Veškerý objem petroleje, který lampou projde, je odpařený na špičce knotu. Nečistoty unášené palivem se v ní shromažďují a postupně ucpávají póry, kterými petrolej vzlíná. Když se knot zanele, nedopravuje už potřebné množství paliva. Plamen se zmenší a vy logicky vysunete knot více. Tím se konec knotu dostane do horké části plamene, kde zuhelnatí, shoří nebo se udrolí a na jeho místo se dostane nová, ještě neznečištěná část. Když je v palivu nečistot hodně, pokles jasu i ruční popostrkování knotu je časté. Lampa vyžaduje téměř neustálou obsluhu, otravuje vás svou nefunkčností a ještě rychle spotřebovává knot. Je to krajně neefektivní. Vždy se raději vyplatí používat kvalitní čisté palivo a nádržku často dolévat.

Skladování petroleje

Výrobce, požární i bezpečnostní technik by vám určitě kladl na srdce, abyste petrolej skladovali výhradně v původních obalech, ve kterých jste jej zakoupili. Rada je to dobrá, určitě odpovídající normám, ale bohužel ne reálné praxi. Obaly, ve kterých se petrolej prodává, totiž už nejméně patnáct let nejsou tím, čím by měly být. Rozhodně ne pokud jde o tloušťku plechu a jeho antikorozi úpravu. Ponecháte-li petrolej v 0,7 ltr. plechovce nebo 4 ltr. plechovém kanystru, ve kterém se prodává, rok či déle někde na chladném místě v chodbě, garáži, kůlně či zahradním domku na náradí, objeví se na pocínovaném plechu někde poblíž lemu vlivem vlhkosti důlková koroze. (Cínová vrstva se totiž chová jinak než zinek u pozinkovaného plechu. Je-li poškozena a obnaží-li se ocel, pak cín korozi spíše urychluje než aby jí bránil.) Poškozené místo může být z vnějšku, ale také zevnitř od kapičky vody, která se vysrážela a klesla na dno pod hladinu petroleje někde u lemu. V tomto poškozeném místě může začít petrolej prosakovat. Bude-li prosak pomalý, stihne se tekutina vsakovat či odpařovat (požární riziko), ale při letmém pohledu nic nezaregistrujete. Pohromu zjistíte až v okamžiku, kdy budete plechovku akutně potřebovat a s hrůzou objevíte, že obsahu povážlivě ubylo.

Kdo čte dobrodružnou literaturu, určitě ví, že netěsnost a únik petroleje z nádob byl jednou z příčin tragického konce Scottovy výpravy při návratu z Jižního pólu.

Osobně proto doporučuji petrolej skladovat v plastových nádobách. Z požárního hlediska by asi bylo správné skladovat tento druh hořlaviny v plastových kanystrech určených na pohonné hmoty. Ty nerezavějí a jsou i vzduchotěsné, takže v nich uskladněné palivo nebude přijímat vzdušnou vlhkost. Ale pozor – kanystr vždy dobře označte, co obsahuje, aby ho někdo „*nadhorlivý*“ nenalil do auta nebo do zahradní sekačky v domnění, že je to benzín. Je to důležité i obráceně. Kdyby naopak někdo nalil do petrolejové lampy (z podobně vypadajícího kanystru) benzín, nastal by při jejím zapálení fatální výbuch (páry nad hladinou v nádržce). Proto já osobně raději skladuji petrolej a lampový olej v plastových kanystrech od Sava. Jsou varovně oranžové, s kanystry na benzín jsou nezaměnitelné. Nepodobají se ani žádné nádobě na pitnou vodu nebo

jinou poživatinu. Vznik nebezpečného statického náboje jsem na nich nezaznamenal a ani nějaké zvýšené zkřehnutí za mrazu.

Ať už přelejete petrolej z plechovky do jakékoli nádoby, dbejte, aby byla nádoba vždy řádně označená, bezvadně čistá a suchá. Zejména nesmí obsahovat zbytky olejů, nafty nebo benzínu. První z dvou vyjmenovaných látek by způsobovaly rychlou degradaci knotu, zbytky benzínu by se naopak mohly nahromadit nad hladinou v nádržce a způsobit výbuch. Ani voda nesmí v nádobě být. Pod hladinou se neodpaří, a kdyby se dostala do plechové lampy, způsobila by vám postupem času prorezavění nádržky. Nádobu vždy dobře uzavírejte, aby se do ní nedostala vzdušná vlhkost.

Skladování lampového oleje

Lampový olej se standardně prodává v litrových PET-lahvích. V nich se dá i několik let skladovat. Pozor však na dlouhodobé skladování. Už jsem se v několika případech setkal s tím, že materiál PET-lahví při dlouhodobém styku s některými ropnými látkami křehne a tvoří trhlinky (zejména u dna). Je to zatím spíš problém velký dvoulitrovek od pitné vody a limonád v kombinaci se světlem. Přesto buďte při skladování lampového oleje v originálních PET-lahvích obezřetní a při podezření na degradaci materiálu obsah raději včas přelejte do nové lahve.

Dolévání paliva do lampy

Pokud není nádoba uzpůsobená na snadné nalévání, vždy používejte trychtýř. Trychtýř před použitím i po něm vždy otřete, ať je čistý a nespláchnete si do nádržky lampy nečistoty. Lampu nepřelévejte! To platí především pro lampy plechové. Při přelití petrolej často přeteče okolo hořáku i do meziprostoru pod hořákem a také do spodní části postranních plechových trubic, které spojují spodní a horní část lampy. Jejich vnitřek je pak mastný a usazuje se v nich zbytečně prach, který zhoršuje proudění předehřátého vzduchu od pláště komínku k hořáku.

Jakou lampu si koupit?

1. Pokud ještě doma žádnou petrolejovou lampu nemáte a uvažujete o jejím pořízení pro krizové situace (zejména do situace s neznámým průběhem) pak první lampa, kterou koupíte, by měla být plechová větruvzdorná, střední velikosti a co nejkvalitněji vyrobená (raději starší zrenovovaná než nová, ale nekvalitní). A k ní do zásoby jeden záložní cylindr (dobře zabalit a uložit), metr knotu příslušné šířky, nejméně dvě krabičky zápalek* a pro začátek alespoň jednu litrovou PET-láhev čirého nearomatizovaného lampového oleje. (Pokud jde o investici, i se značkovou Mevou se cenově pohodlně a s velkou rezervou vejdete do pětistovky.)

2. Pokud už výše uvedenou plechovou lampu máte, možná vás napadne, že pokud s ní někdo odejde z místnosti, vy zůstanete potmě. A že by se vám tedy hodila lampa ještě jedna. Můžete si koupit další plechovou a nebo - **pro trvalé svícení v místnosti bez přenášení** si pořídíte skleněnou lampu Eagle s obvyčejným skleněným zrcadlem** (z produkce Mars Svratka). K ní opět náhradní cylindr, metr širokého knotu, dvě krabičky zápalek* a nejméně dvě litrové PET-láhve čirého nearomatizovaného lampového oleje (širší knot má větší spotřebu). Zde bude investice o nějakou tu stokorunu větší. Podle toho, zda budete lampu kupovat přímo od výrobce přes e-shop, ale s poštovním (a riskujete, že vám balík od české pošty přijde rozbitý) nebo nakoupíte osobně někde v železářství či domácích potřebách, ale o marži draž.

Mimochodem doporučený výběr těchto lamp, není ověřený jen mými zkušenostmi někde uprostřed civilizované Evropy. Pokud si proběhnete internet a budete se dívat na detaily a pozadí fotografií interiérů neelektrifikovaných domů či chat třeba ze severní Kanady nebo z Aljašky, objevíte, že většina jejich majitelů používá právě tyto dva typy knotových lamp (případně má ještě tlakovou petrolejku). Plechovou lampu používají jako přenosnou, uvnitř i venku. Lampu Eagle mají striktně jako stacionární. Stojí buď uprostřed stolu nebo je-li stůl přiřazený jednou stranou ke stěně, pak lampa stojí tam, kde se stůl dotýká

stěny. Zavěšovat ji výš na stěnu nebývá zvykem, nádržka by na stůl vrhala stín. Svíčky prakticky nepoužívají (i když je jako zálohu mají), jejich svítivost není na práci dostatečná, světlo je neklidné a riziko spojené s otevřeným plamenem příliš velké, než aby riskovali, že jim srub vyhoří.

Užitečná drobnůstka - pokud mají vaše děti nějaké fosforeskující hračky, nebo něco z fosforeskující samolepící fólie (např. hvězdičky co se lepí na strop aj.) nebo máte možnost si svítící barvu koupit, použijte to k označení vaší petrolejové lampy (svíticím proužkem okolo nádržky – jak ukazuje následující fotografie). Večer, v případě nečekaného výpadku elektřiny je to výborná věc. Zvláště, když máte lampu v místě, kde je za běžného osvětlení fosforeskující barva dobře nasvícená. Hned po zhasnutí, i když jste se ještě ve tmě řádně nerozkoukali, s naprostou jistotou můžete lampu uchopit, aniž by vám spadla.

*) *Petrolejové lampy se zapalovačem zapalují nesnadno. Některými typy zapalovačů je to pro jejich velikost takřka nemožné, protože se s plamenem zapalovače nedostanete dost blízko ke knotu (např. Zippo). Buď si tedy musíte pořídit zapalovač, který takovou situaci zvládne – například prodloužený plynový zapalovač nebo benzínový „rakušák“ Imco Streamline (u kterého jde vyjmout štíhlá hořící ampule z tělesa zapalovače) nebo raději zůstat věrni dřevěným zápalkám, ať již těm standardním nebo kovbojským, které škrtají o cokoliv. Po omezenou dobu, co vám vystačí palivo pro lampu, vám určitě vystačí i ty nejobyčejnější zápalky. A pokud si chcete dělat zásoby na delší dobu, není problém ke každé láhvi paliva přibalit vždy i další dávku zápalak.*

**) *Povrchová úprava odrazného plechu tzv. „patentní lampy“ je v současnosti kadmiováním, dříve bývala odrazka z mosazi či niklovaná a vyžaduje občasné přeleštění a nakonzervování (např. olejem WD40), aby nezmatněla (jak se říká „neoslepla“). Je-li lampa trvalou dekorací v místnosti, proč ne. Jednou týdně z ní setřete prach a přeleštíte. Ale bude-li uložena někde ve skladu či ve skříni jen pro strýčka Příhodu, je to zbytečná komplikace navíc. V takovém případě nekupujte „patentní lampu“ s plechovou odrazkou, ale lampu s obyčejným skleněným zrcadlem. Skleněné zrcadlo svůj lesk ani po letech neztratí, a navíc se vám to zrcátko může hodit ještě na spoustu jiných účelů (holení, signalizace, koukání za roh a pod.)*

Srovnání tvaru plamene petrolejových lamp:

влево оригинал Meva (мотыльковый пламен), вправо její азиатская наподобенина

Autor: Josef Rozpadlík, verze 1.2, č.2623

Text vznikl v roce 2015, jako sešit v PDF publikováno v r. 2018

